

اتفاق در تبریز افتاد و بتبریز تکرار شده که بعضی اقدامات بنامند و اقدامات هم شد مدروس و تکیه تویبه شود چنانچه قریب تصفیه است البته آنها هم قزاق خود را خواهند برد .

حاجی معین التجار - پس بر ما لازم است که سعی و کوشش نموده و داخلی خودمان را منظم کنیم .

آقای میرزا آقا مجاهد - این مسئله دو جهت دارد یک جهت سیاسی است و گفتگوی آن با وزیر امور خارجه است و این جهت همانند مسئله دیگر اینست که بگفتار مستخدم است که خیانت کرده و بدون اجازه دولت اجازه داده است که سوار غیر وارد خاک ما شده حال آن مسئله اولی همانند بدان کار نداریم ولی این شخص که در یکی از ادوات ما مستخدم است و این خیانت را نموده باید عزل او را از وزیر بخواهیم .

وزیر تجارت - آنروز هم در کمیسیون سرحدی که وزیران هم بودند هدین مذاکره شد و بعضی اقدامات شد حالا هم همینطور که رای داده شد مجری میشود .

وکیل الرعایا - انجمن نمایندگان دولت روس و دولت علیه ایران بیش از آنچه بخواهیم بگوئیم وجود است بدون اجازه که وارد نکرده اند باید از مدیر گمرک پرسید که تویبه حق اجازه دادی و یک نفر وزیر محترم که در اول دفعه این مطلب را شنید چرا او را موزول نکرد و کوتاهی در عمل او قصیر وزیر است .

آقای شیخ حسین جنتاب رئیس فرمودید و ختم مجلس است یک قدری از قانون انطباعات مانده است آنها میگویند مقرر بفرمایند خوانده شود که بوظیفه خود عمل کرده باشیم .

اسدالله میرزا - در مجلس پررور مذاکره شد که وزارت مالیه بیابند و توضیح بعضی مطالب را بدهند و حالا می بینم از ایشان هیچ خبری نشده علت چیست ؟

رئیس - علت نیامدن ایشان معلوم است حالش خوب نیست ولی صورتی داده اند اگر صورت کافیت که بسیار خوب و اگر وجود خودشان لازم است باید تأمل کرده تا حالشان بهتر شود .

آقای سید حسن تقی زاده این گفتگو که در مسئله قزاقها شد بنده کافی نمی دانم که فقط مدیر گمرک را موزول کنند باید وزیر امور خارجه اقدامات کافی نمایند که قزاقها بروند و همه روز نشویم که بیست و پنج نفر یکدفعه آمدند با فلان عده دفعه دیگر آمده اند (در این موقع تلگرافی از رشت رسیده بود قرائت شد قریب باین مضمون) که حاجی میرزا لطف الله معروف کاپیتان شهرت داشت از عمل جات توپخانه بوده باینجا وارد و ورود او باعث هیجان مردم گردیده او را دستگیر کرده و در دارالحکومه توقیف است و چند نفر از اهل انجمن مأمور او هستند و ممکن نیست کسی از اینجا فرار نماید لهذا عرض می کنم که آنچه امر مجلس مقدس باشد در این خصوص جبری شود .

وکیل التجار - سی و دو نفر از اشرار توپخانه بنا بود دستگیر شوند هفت نفر آنها فرار کرده

بودند آنها را هم چند روز قبل گرفته مفلولا روانه طهران کرده اند گویا امروز و فردا وارد شوند
رئیس - در باب حاجی میرزا لطف الله تکلیف چیست بطهران بفرستند یا خبره (اگفته شد اختیار بازبسی است)
(مجلس ختم شد)

**مذاکرات روز شنبه
پنجم محرم الحرام ۱۳۲۰
دائر شورای ملی**

خلاصه مذاکرات روز پنجشنبه ۱۳۲۰ آقا میرزا مرتضی قلی خان قرائت کردند .

احسن الدوله - در باب بیست و پنج نفر قزاق که از سرحد اردبیل ورود نموده اند از قرار معلوم مسیو مورنالی می گوید او را با مجلسی احضار نمایند در این جا مدلل می دارد که تقصیر از جانب من نبوده و ظاهراً اجازه از طرف وزیر امور خارجه بوده است نه از طرف او .

وکیل التجار - اختطار آقای احسن الدوله بد نبود ولی بیش از این مذاکره در این خصوص لازم نیست همین قدر که مسیو مورنالی اختطار شد اگر او سند می در این باب دارد پیش دفتر تجارت اظهار می دارد و گفتگو میکنند پس از آن کمیسیون شد تقصیر از کدام طرف بوده است البته وزیر تجارت آن وقت مراتب را با مجلس اظهار داشته معلوم خواهد شد .

رئیس - این رقمه دعوت است از انجمن آذربایجان که مجلس نوشته اند برای که هر وقت و یکبار محترم فرصت دارند در مجلس تشریح داری حاضر شوند و محل انجمن هم مقابل خانه حضرت والاظر السلطان است و این هم حرفه است از طرف انجمن حقوق رسیده و استماع کرده که در مجلس قرائت شود قرائت شد قریب باین مضمون (که ما اعضاء انجمن حقوق در حفظ اساس مشروطیت و مجلس شورای ملی و خدمت بوطن و ملکیت حتی الممقور از هیچگونه اقدامات کوتاهی نکرده ایم میرزا عباسقلی خان نژیوشی که در مباحثی امر انجمنی با هم مجمع آسمین تشکیل کرده نسبت انجمن مزبور را به رئیس مجزا ملکم خان داده و بواسطه بعضی کلماتی که شجاعت با کلمات آن داشته اند فرزا داشته میرم را فریب داده و بنای شایستی گذارده و خود را بیخاطر نظر ما مشروطه خواهم داده و انعقاد انجمن سری را نیز بیخود منتسب ساخته باین وسایل بمقصود خویش نایل گردیده و گفته شدن میرزا علی اصغر خان اتابک که مباحث شد که مقاصد اعمال او در آن اوقات ظاهر نگردید بلکه و قنوع این حادثه را نیز یکی از نتایج اقدامات خود جلوه داده و همچنین وسیله وجود خود را نیز از اهدایت داده سبب پیشرفت مقاصد او گردید .

چنانچه بهماز تشکیل انجمن حقوق که در موقتی که او را بعنوان استعطاق در آن غائله محبوس شده بود انجمن حقوق بهمدستی سایر انجمن ها اورا از جسی مستغسل نمودند و این نفر هم بیشتر امجاب شهرت او گردید و از هر کس که مبلغ ده تومان و سه هزار میگرفت آتشخس را داخل در انجمن سری و مجمع آدمیت می نمود هر کس که این مبلغ را نداده داخل در مجمع آدمیت نمی شد بنابراین که مرگراف باین اسم از مردم مستبدین گرفته تا یکدفعه بیدیم که ما با انجمن امر بهادر و اقبال امیر و وزیر و دولتی

دیگران برادر شده ایم و متهم باستبداد هم شدیم همینکه خیانت و فساد او ظاهر و معلوم گردید و محقق شد که در صدد فتنه و آشوبت و نیز چین و انود کرده بود که تمام اساس مشروطیت بسته بوجود منست اگر بخواهم به یک اشاره همه جا را منقلب میکنم این شد که ما هم مجمع آدمیت را برهم زده و آن مجمع منعصر شد بوجود خود میرزا عباسقلی خان و چند نفر مستبد مجهول الحال بدناز تمام این وقایع و گرفتن مبالغ خطیری پول از مردم بغیال رفتن فرنگستان افتاد از اینجا حرکت کرده در انزلی از مشارالیه جاو گیری کردند و مجدداً عودت به طهران نمود لهذا علی التحقیق معلوم و مشخص شد که با هم انجمن سری می خواهد مال مردم را خورده و غیر از فتنه و فساد هم مقصود دیگری ندارد استدعا می شود که مجلس مقدس مقرر فرمایند او را حاضر کرده و جویا تکیه بی حقه از مردم گرفته رو نماید و از مقاصد اعمال او جاو گیری شود .

آقای سید حسین - حالا که صلاح دانستید این لایحه در اینجا خوانده شده و جواب داده شود خوبست آن اشخاصی که داخل در آن انجمن بوده اند و هر کدام که از ده تومان کمتر نداشته اند دو نفر را از جانب خودشان معین کنند در هدلیه طرفین حاضر شوند و صورت آن وجه را که گرفته است معین نمایند که بچه مصرف رسانده هر گاه بدون تصویب آنها به معیرف رسانده از عهده بر آید و گویا جواب انجمن هم به همین طور کافی باشد و نیز بموجب اختطار روز پنجشنبه امروز باید تهمه قانون انطباعات خوانده شود خوبست مقرر نمایند تا قانون قرائت شود و اگر در این باب لازم باشد کاره است در آخر مجلس شود .

وکیل التجار - بنده یک اطلاعی در باب این شخص دارم که ابراد بزرگی براو وارد است و آن اینست وقتیکه میخواست برود بفرنگ اهالی رشت لژاد جاو گیری نموده بودند اظهار داشته که من سفارش نامه از طرف مجلس دارم و برای انجام خدمتی از طرف مجلس مأمورم باید این سفارش نامه را از او خواسته و سئوال شود که چرا چنین نسبت را به مجلس داده اگر بنا باشد هر کس هر کاری می خواهد بکند و نسبت او را با مجلس بنده صحیح نخواهد بود

آقای شیخ حسین - می خواهم شاهدهی برای این مطلبی که گفته شد عرض کنم یک نفر از وکلا که در سابق بکر بلا مشرف شده بود از اینجا با کت چایی مجلس را گرفته بودند و کاغذی از طرف مجلس باو نوشته بودند که مجلس بشافلان خدمت راجوع کرده است مقصود اینست که این جور اشخاص هم هستند باید جاو گیری نمایند .

رئیس - در کاغذ و با کت چایی ممکنست تقلب نمایند ولی محل اعتبار نیست مهر مجلس معتبر است خوب است حالا قانون انطباعات قرائت شود
آقای مهران - بنا بود که روز شنبه باقی مانده و کلا را انتخاب نمایند خوبست که شروع به انتخاب شود .

رئیس - بعد از خواندن قانون ممکنست که انتخاب نمایند (در این موقع شروع قرائت قانون انطباعات شده و مادیکه باقی بود قرائت شده پس از تصحیح و تنقیح مواد بجهت تصویب کلیه قانون انطباعات و قرائت متنظر و اخذ رای شده با اکثریت آراء تصویب کلیه قانون انطباعات شده و مجدداً شروع به مذاکرات گردید .)

آقا سید مهلی - روز پنجشنبه صبح شدرای خواستن وزیرمالیه که بمجلس حاضر شده در خصوص اشرفی ها توضیح بدهد و گویا این مسئله فراموش شده و روز یکشنبه هم که مخصوص بوکلا بود .

نایب رئیس - اگر محتاجیم که مجلس مخصوص بوکلا بشد خوب است طرف صبح مجلس کنید .

آقا سید حسن تقی زاده - منافات ندارد که در همان مجلس عصر اول بقیه و کلا انتخاب شوند بعد تماشاچی ها را مرخص کرده بکارهای داخلی مجلس بپردازند .

نایب رئیس - اینطور باشد عیبی ندارد این هم لایحه است که از انجن زردشتیان رسیده فرانت شود چون در دستنجان واقعه تازه برای آنها اتفاق افتاده و یک نفر را گفته اند .

(لایحه مزبور فرانت شد تریب باین مضمون) که تاخیر در مجازات قاتلین فریدون و واقعه یزد و شیراز باهت این شده که در دستنجان یک نفر جوان کاسب که از یزد برای کسب بانجام برته کشته اند آریاز هم ما باید تحمل کنیم باینکه تکلیف مارا مینمایند یزد را که باین ترتیب دیگر امید زنده گی برای ما باقی نمانده اگر کشتنی هستیم بیکر تبه و اگر چاره برد ما میشود زود تر علاجی بحال ما بیچاره ما بشود مسلم است در صورتیکه دریای تخت بریزند در خانه یک نفر مظلوم و اورا بقتل برسانند و تاخیر در مجازات قاتلین او بشود دیگر حال ما معلوم است در عرضیه نبل هم اظهار هم کونه همز و لایه نموده و استدعای تعیین تکلیف نموده ایم در این عرضیه هم استدعا میکنیم با حق من منصفین

بحر العلوم گرمائی

یک نفر زردشتی نیست از تنگراهان آسمان میشود که اشراز شیراز اطراف حکمران را فرا گرفته مشغول قتل و غارت هستند و چندین نفر را هم کشته اند و حکومت شیراز هم استعدادی ندارد که جلو گیری نماید اهالی حکمران گرفتار قتل و غارت هستند باید در این باب تکلیف اقدامی کرد .

نایب رئیس - بقیه بنده معلوم می شود یک اندازه سستی و مساعدت در گرفتاری و مجازات قاتلین فریدون شده و بوزارت جنگ هم در این خصوص اخطار شده بود و قرار بود که امروز بیاید و نوشته جایی که راجع باین مسئله است آورده توضیحات بدهد و قبل از انعقاد مجلس اینجا بودند مذاکره شد جواب دادند نوشته جات حاضر نیست امروز نمی توانم در مجلس حاضر شده توضیحات بدهم باشد برای فردا حاضر می شوم فردا وزیر جنگ حاضر می شود و توضیحات خودشان را در این باب می دهند بقیه بنده باید در مجازات قاتلین فریدون تأکید و اقدام مجدانه بشود که دیگر اینگونه اتفاقات ناگوار رخ نهد .

(مجلس ختم شد)

مذاکرات روز ۱ شنبه ششم محرم

الحرام ۱۳۳۶ دارالفورای ملی
خلاصه مذاکرات روز شنبه پنجم را فرانت کردند در باب باقی مانده و کلا شروع بمذاکرات شد .

آقا میر زمر تقی قلیخان - اولاً با آقایان اخطار می نمایم که چون قرار بود آقای میرزا سلیمان خان در انتخاب نماینده والحق شایسته هم مستند زرا که در حساب لشکری و کشوری خیلی خوب بودند و آن روز هم چند نفر اسم ایشان را نوشته ولی امروز در اینجا با ایشان گفتگو شد جواب دادند من در کدام اداره باشم بیشتر می توانم بملت خدمت نمایم البته در اداره لشکری بهتر می توانم خدمت کنم مقصود این است که دیگر از ایشان صرف نظر شده انتخاب نماینده مسئله دیگر اینکه باید جانب دقت اظفار و کلا باشد آستیکه ما در میان آقایان و کلا اشخاص معاصب داریم کم لهذا یک نفر مجاسبی فرض لازم است انتخاب شود حالا هر کس را که شایسته این مقام است انتخاب نمایند .

اسدالله میرزا - چقدر خوب است مذاکرات مجلس را در اظفار مردم اهمیت بدهیم یک روز این جن انتخاب را بشاهزادگان می دهند و ایشان هم از الطاف مجلس متشکر شده چهار نفر را معین کرده پیشنهاد مجلس می نمایند آن وقت میگویند این حق با ایشان نیست خوب بود که از اول این حق را با آنها نمی دادند و خود مجلس انتخاب میکرد حالا گذشته از آن در میان آن چهار نفر که باید یک نفر را انتخاب کرد شاید یک نفر از آنها جناب شیخ رئیس باشد اگر این حق با آنهاست که نوشته شوند و الا اسم ایشان را در جزو یکی از آن اشخاص که باید انتخاب کرد نوشته شود .

آقا سید حسن تقی زاده - بنده عرض می نمایم که این نوشته هم که از طرف مجلس نوشته شده خلاف قانون بود مجلس باید کسی را انتخاب نماید که معرفت بحال او داشته باشد از این چهار نفر که شاهزادگان انتخاب و پیشنهاد کرده اند شاید من هیچکدام آنها را نمی شناسم و لازم نیست که مجلس حکماً از شاهزادگان انتخاب نماید شاید از غیر شاهزادگان انتخاب بنماید .

مخیر الملک - آن چهار نفری که آن روز انتخاب شدند گویا سه نفر آن ها قبول نکرده اند که یکی آقای مستوفی الملک و یکی آقای مؤمن الملک و یکی آقا شیخ محمد حسین باشند بعضی ها را ایشان بر این است که شاید دوباره خیال ایشان را منصرف نمایند و عقیده بنده برخلاف این است که نباید از طرف مجلس اسرار شود هر کس را انتخاب می نماید با کمال شرف داخل این مجلس شده مشغول خدمت ملت باشد

حسن علی خان - آن اشخاصی که روز پیش انتخاب شده اند جناب مخیر الملک فرمودند که استعفا دادند اگر استعفا آنها قبولست بکند همه عرض آنها هم انتخاب شوند .

رئیس - شیخ نا استعفا از خود آنها فرمود صحیح نیست

لسان الحکما - خوب است مناظره ای را مین

نمائید که آیا نیک کفایت است یا غیر و این که اول باید آن یک نفر شاهزاده را انتخاب کرد یا نه **رئیس** - باید همه را یک دفعه انتخاب کرد **آقا سید حسن تقی زاده** - این خلاف نس قانونست مجلس حق دارد عوض هر کس که استعفا داده یا فوت کرده انتخاب کند پس ما نباید مجبوراً یکسفر از شاهزادگان را انتخاب کنیم همه را باید یکدفعه انتخاب کنیم

لسان الحکما - این که شما میگویند در صورتیست که مجلس حق بانها نداده باشد **آقا سید حسن تقی زاده** - مجلس هر چه را که تصویب میکند آن قانون نیست قانون باید بصحه شاه برسد عیب مجلس ما اینست که یک لفظ شوری اضافه دارد و حال آنکه در هیچجا اینطور نیست ما بگمان اینکه اینجا تقسیم و هر چه مشورت کردیم آن قانون است اینطور نیست قانون آنست که بعد از گذشتن از مجلسین بصحه همایونی مشوع شده باشد هر چه را که مجلس هر روز تصویب کند آن قانون نیست

دکتر ولی الله خان - رأی دادن در پارلمان با اکثریت دو قسمت یکی اکثریت مطلق است یعنی رأی نصف بعلاوه یکی و این قاعده را در تمام انجن های بلدی و غیره در حین انتخاب معمول میدارند و اکثریت مطلق که رأی نصف بعلاوه یک رأی باشد قانون تمام پارلمانها است و یک قسم دیگر اکثریت نسبی است ولی در اینجا که انتخاب و کابل است و خیلی اهمیت دارد زیرا که محل اعتماد و اطمینان عامه باید باشد اکثریت مطلقاً باید مناط فراد داد

آقا سید حسن تقی زاده - در باب اکثریت آراء اکثریت نسبی را که معمول داشته ایم خلاف قانون است و اگر باز نزدیک بقانون باشد همان اکثریت مطلق است که گفتند ولی اینجا باید اکثریت نسبی باشد که برای ۱۰ نفر هم انتخاب شود زیرا که یک نفر از ما شاید ده نفر را بشناسیم ولی نمی توانیم ب دیگران بشناسیم

چون وکلای ولایات درست بصیرت و اطلاع بحالات اهالی طهران ندارند و ما باید در میان اهالی طهران آنها را انتخاب کنیم و کمتر کسی هست که چند نفر را بصفات مقرر و کالت بشناسد و دور نیست که خود وکلای طهران هم همین حال را داشته باشند که ماها داریم زیرا کمتر کسی را ۵۰ نفر که اکثریت مطلقه است بشمارت دار روی اطلاع و علم شناخته باشند مگر اینکه چشم پوشی کرده یا بهمان گفته دیگری عمل نمایند زیرا که عادتاً مجال است اکثریت مطلقه در باره یک نفر بعمل آید پس خوب است بهمان اکثریت نسبی انتخاب کنند و الا امکان ندارد که ماه نفر را با اکثریت تمامه انتخاب کنیم

حسن علی خان - ما از پارسل تا حال بدو رأی رفتار کرده ایم یکی بجهت تصویب قانون و آن وقت همان اکثریت مطلق است که گفته شد یکی هم بجهت انتخاب اعضاء کمیسیون ها و غیره که با اکثریت نسبی است مثلاً ما میخواهیم ده نفر را برای کمیونی انتخاب نمایم اسمی آنها نوشته میشود و بالنسبه انتخاب میشوند نمیدانم آن روز چه شد که اکثریت نسبی را قرار دادند حالا هم